

DOI 10.31865/2414-9292.23.2025.334903

УДК 373.3.016:74:159.946.4

ХУДОЖНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Анатолій Роздимаха

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри природничих та мистецьких дисциплін
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ Донецької області, Україна
ORCID ID 0000-0003-2399-5429
anatoly.rozdymakha@gmail.com

Людмила Одерій

кандидат педагогічних наук, доцент
м. Слов'янськ Донецької області, Україна
ORCID ID 0000-0001-7250-1339
lyudmila.oderiy@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена актуальній проблемі сучасної мистецької освіти: психолого-педагогічного супроводу дитинства – прилучення дітей до мистецтва з метою розвитку їх художньої творчості. Розкрито і запропоновано авторське бачення визначення особливостей проявів художньої діяльності здобувачів початкової освіти. Саме суб'єктивна новизна становить результат творчої діяльності дітей. Учні малюючи, ліплячи, співаючи, створюють для себе суб'єктивно нове. Зазначено, що продуктивна художня діяльність є засобом для реалізації закладених у особистості творчих задатків та створення умов для самовираження, що виробляє у неї навички творчої діяльності. Мистецтво сприяє прояву мотивації до художньої діяльності, створює атмосферу міжособистісного спілкування, відповідає потребам здобувачів початкової освіти та реалізації їх творчих можливостей.

Дитяча художня творчість розглядається як метод найбільш досконалого оволодіння певним видом мистецтва і формування естетично розвиненої особистості, а не як створення об'єктивних художніх цінностей. Відзначається ряд рис, що характеризують наявність творчих засад у діяльності учнів, які можна також визначити як критерії, в продуктах дитячої діяльності. Це – прояв активності, самостійності та ініціативи в застосуванні вже освоєних прийомів роботи до нового змісту, в знаходженні нових способів вирішення поставлених завдань, в емоційному вираженні своїх почуттів за допомогою різних образотворчих засобів.

Ключові слова: художня діяльність; інтегрований курс «Мистецтво»; художня творчість; образотворче мистецтво; здобувачі початкової освіти.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Демократизація і гуманізація сучасної української освіти, орієнтованої на розвиток особистості, реалізацію її духовно-естетичних потреб, вимагає переосмислення змісту мистецької освіти учнів початкової школи. Мета загальної мистецької освіти в школі полягає, на думку авторів концепції інтегрованого викладання мистецтва в школі Масол (2019; 2020), Комаровська & Просіна (2020), в особистісному

розвитку учнів і збагачення їхнього емоційно-естетичного досвіду під час сприймання навколишнього світу, розвитку творчого потенціалу особистості, самостійного критичного мислення, ціннісних орієнтацій, формування спектра життєвих компетентностей, адекватних соціокультурним реаліям. Прагнення України як незалежної демократичної держави стати повноправним членом європейської спільноти, її цілеспрямований рух до європейського освітнього середовища передбачає всебічне затвердження у суспільному та індивідуальному бутті загальнолюдських цінностей та духовних, моральних і культурних засад життя українського народу.

Важлива роль у системі освіти відводиться дослідженням, спрямованим на вимірювання інтелекту та розумового розвитку особистості і художньо-практичній діяльності. Суспільство потребує людей з високим рівнем розвитку інтелекту, схильних до нестандартних, творчих, інноваційних рішень будь-яких проблем, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва. Вихованням такої особистості насамперед займається загальноосвітня школа, де реалізуються принципи особистісно-орієнтованого підходу до учнів.

У системі шкільної освіти початкові класи є важливим етапом у формуванні та розвитку практичної художньої діяльності, тому що саме в ці роки закладаються основи інтелектуального розвитку учнів. У початковій освіті учні освоюють базові знання та вміння, які згодом сприяють розвитку їх інтелекту та готовності до творчої діяльності. Саме цей період є надзвичайно значущим, коли формуються здібності особистості до повноцінної адаптації, соціалізації та самоактуалізації у своєму життєвому та професійному шляху.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В умовах розбудови завдань мистецької освіти посилюється суспільна увага проблемам розвитку особистості, її духовного потенціалу. Особливу роль мають естетичні фактори, які приумножують людські сили, розкривають перспективи освоєння оточуючої дійсності. Важливість цих завдань відображено в чинній нормативно-правовій базі України. У Концепції Нової української школи (2016, с. 19-20) наголошується, що обізнаність та самовираження у сфері культури є однією із ключових компетентностей, при цьому важлива роль у системі освіти відводиться формуванню універсальних навчальних дій, суспільно-значущого ставлення до знань, розвитку пізнавальних та творчих здібностей та інтересів учнів. Так, в початковій школі виділено два цикли навчання: перший – адаптаційно-ігровий (1-2 класи); другий – основний (3-4 класи). Метою першого циклу навчання, відповідно до його назви, буде природне входження дитини в шкільне життя, послідовна адаптація до нового середовища. Метою другого циклу є здійснення навчального процесу з концентрацією педагогічної уваги на

формуванні в учнів відповідальності і самостійності; підготовка до успішного навчання в основній школі. У Концепції сучасної мистецької школи (2018, с. 3) вказано, що одним із напрямів початкової мистецької освіти є здобуття загальних мистецько-освітніх компетентностей (загальна мистецька, художньо-естетична освіта), орієнтоване на опанування загально-мистецьких, у тому числі виконавських компетентностей, задоволення потреб у творчому розвитку здобувача через активну мистецьку діяльність.

Згідно з Державним стандартом початкової освіти (2018), *культурна компетентність* передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості.

Методологічну основу наукового дослідження склали: на філософському рівні – положення, що визначають сутність художньої діяльності, її зв'язок з розвитком особистості в системі освіти, орієнтацією на загальнолюдські цінності (Красовська, 2020; Яківчук, 2014); художня діяльність як особистісний розвиток учнів початкової школи (Перепелиця, 2021); розвиток креативності здобувачів початкової освіти засобами різних видів мистецтва (Павленко, 2019); особливості опанування мистецтва різновіковими групами дітей позашкільних закладів освіти (Гамолін, 2023). Окремі дослідження присвячені розвитку художньої діяльності засобами образотворчого мистецтва в початкових класах (Демченко, Пічкур & Близнюк, 2009; Литовченко, 2018); розвитку творчої уяви учнів початкової школи на уроках образотворчого мистецтва (Вінничук, 2020).

Метою статті є теоретичне обґрунтування основних видів художньої діяльності здобувачів початкової освіти на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво».

Результати дослідження. Індивідуальний розвиток творчого потенціалу визначається зовнішніми і внутрішніми умовами в їх єдності. Від народження дитина наділена природними можливостями розвитку діяльності, взаємодії з оточуючою природою і суспільним середовищем, спілкування дитини з іншими людьми, засвоєння нею суспільно надбаних дій. Це здійснюється шляхом копіювання і спеціального навчання. У цьому процесі особистість отримує життєвий досвід, набуває розвитку її психічні якості, що створює умови для переходу від простих рухів до примітивних дій і далі до формування цілей, мотивів і засобів діяльності, а далі до розвитку самостійності дитини. Діяльність дитини здійснюється в єдності з розвитком її психіки і свідомості. Формування діяльності проходить ряд вікових етапів, кожен з яких має власні характерні особливості (Комаровська & Просіна, 2020).

Діяльність поділяють на розумову (духовну) і фізичну (матеріальну).

Виділяють різноманітні види діяльності: гра, навчання, спілкування, труд, суспільна діяльність, виконавча, художня тощо.

Аналіз структури як матеріальної так і духовної діяльності дозволяє визначити основні елементи, що складають її предметний зміст:

- мотиви, що побуджують суб'єкт;
- цілі, на досягнення яких вона спрямовується;
- засоби, за допомогою яких вона здійснюється;
- результати діяльності.

Основні елементи залежать від виду конкретної діяльності (наприклад, ігрова чи навчальна), і щоб досягти успіху слід доцільно якомога повніше визначити структуру того чи іншого її виду.

У рамках нашого дослідження, цікавість викликає вивчення і визначення особливостей художньої діяльності. Це поняття відображає форми і прояви людської діяльності, детерміновані естетичними потребами. Визначається естетична діяльність як – специфічний вид практично-духовної (створення творів мистецтва) і духовної (естетичне сприйняття, естетичне судження, образне мислення, продуктивна уява, гра уяви і розуму, співучасть, дотепність, естетична оцінка об'єкту) діяльності.

Усім різновидам художньої діяльності, на думку Вінничук (2020), притаманна естетична започаткованість – здійснення, у тій чи іншій формах, творчість по законам краси, що надає людині духовну насолоду. Об'єктивні підстави для художньої діяльності, так як і для діяльності предметно-практичної, людина знаходить в самій діяльності у об'єктивних законах буття (цілісність, структурованість, симетрія, ритм, кольори). Це знаходить і зовнішні виявлення (виразність, яскравість) і суспільні прояви (героїзм, гуманізм, свобода). Але ці якості не лежать на поверхні, а частина потребує спеціальної додаткової роботи, спрямованої на їх виявлення і актуалізацію.

У процесі художньої діяльності відбувається вдосконалення естетичних здібностей людини. В свою чергу, розвинувшись, вони можуть вільно реалізовуватись у будь яких інших видах практичної чи духовної діяльності. Кінцевим результатом естетичної діяльності, у цілому, є розвиток творчих сил і здібностей людини, незалежно від будь-якої конкретної діяльності, тобто цілісний розвиток особистості (Масол, 2020).

Активізація художньої діяльності формується на засадах чуттєво-образного мислення. У цьому процесі беруть участь уява, фантазія, здатність емоційно реагувати узагальненню, передбаченню, ціле поляганню.

У процесі історичного розвитку визначились і її основні типи: це колективний або гуртовий тип; це ремесло, народна архітектура, обрядовий і

усний фольклор; та індивідуальний тип – мистецтво. У історичному розвитку форм і типів естетичної діяльності (її традиційні колективні форми і мистецтво) визначаються дві стадії. Виникнув із потреб суспільної практики, естетична діяльність розвивалась як специфічно-колективна форма практичної діяльності. Саме тут починають розроблятися її особливі виразні засоби, але тільки на другій стадії – у мистецтві, естетична діяльність отримує у художній творчості специфічну технологію (Красовська, 2020).

Художня діяльність приймає конкретно-історичні форми у залежності від своєрідності конкретних соціально-культурних умов. Науковцями Масол (2019; 2020), Комаровська & Просіна (2020) обґрунтовані теоретико-методологічні засади загальної мистецької педагогічної освіти. Функціональний її зв'язок з потребами суспільного розвитку носить опосередкований характер. Художня діяльність формує самого суб'єкта діяльності, розвиває його здібності як суспільної істоти.

Безпосередній результат художньої діяльності з позиції суб'єкта – створення і відтворення естетичного відношення до дійсності, що висловлюється в непрактично вжитковому інтересі до предмету, почутті задоволення від спілкування з ним, а з позиції об'єкту – виявлення або формування естетичної цінності предмету.

Отже, в естетичному вихованні взагалі, і в активізації творчого потенціалу зокрема, головним засобом постає художня діяльність дітей. Будь яка творча діяльність (наприклад, читання, виготовлення предмета, малювання та інші) вимагає визначених умінь і навичок. І виробляються вони у процесі цієї ж діяльності. Вміння і навички – запорука успіху всякої діяльності. Вони надають людині можливості володіти своїми силами, доцільно їх використовувати, зберігати їх, прискорювати процес досягнення мети. Володіючи засобами, технікою діяльності людина стає майстром своєї справи, тобто отримує можливості для творчості. Вимагаючи розвитку процесів, діяльність, в свою чергу створює умови для їх успішного розвитку.

Художньо-зображувальна діяльність здобувачів початкової освіти має низку особливостей, що ґрунтуються на вікових можливостях дитини, її зображувальні можливості у передачі оточуючого обмежені. Не все те, що цікаво для дитини, що вона сприймає у житті, може стати темою малюнка. Передача різноманітних переживань, почуттів людини, складних ракурсів гармонійних кольорових сполучень, перспективи композиції фактично недоступні для сприйняття і передачі в малюнках без спеціального навчання. Розвиток естетичного сприйняття неможливий без здатності до цілеспрямованого, цілісного і емоційного відображення свідомістю творів

мистецтва і явищ життя.

Ось чому, однією з найголовніших задач художнього розвитку дитини є завдання навчити її способам правдивої передачі вражень – тобто навчити її способам зображення. Перш за все, дитину треба навчити передавати форму предмета та співвідношення його частин; розташуванню предмета у просторі; передачі кольору. По-друге, у дитини необхідно розвинути вміння зображувати декілька предметів, об'єднаних загальним змістом, тобто вирішити завдання створення тематичної композиції. Дитині необхідно визначити:

- що є головним в зображенні, а що другорядним;
- як розташувати всі об'єкти, щоб було видно зв'язок між ними, у якому положенні зобразити предмети, які кольори використати (композиційні завдання).

Не менш важливим для розвитку естетичного сприйняття у художній діяльності є і завдання навчити дітей технічним прийомам роботи з різними матеріалами. Тобто, можна сказати, що для продуктивної художньої діяльності дитина має оволодіти зображувальними вміннями, що полягають в здатності передавати форму предмета, його будову, кольорі та інші якості. Не менш важливо оволодіти і зображувальними уміннями та технічними навичками, які полягають у вміннях вільно і легко проводити лінії у будь-якому напрямку, замальовувати форми не заходячи за контур; доцільно використовувати в художній діяльності матеріали і обладнання; правильно тримати олівець, пензлик. Отже, завдання навчання художній діяльності тісно пов'язані з специфікою обраного виду мистецтва.

Ми вважаємо, що найбільш доцільним, для вирішення завдань нашого дослідження, є використання продуктивної художньої діяльності здобувачів початкової освіти у рамках графіки і живопису. Ці види мистецтва найбільш поширені і признані засоби естетичного розвитку завдяки їх особливостям.

Перш за все, треба відзначити, що дитячий малюнок за його технічними якостями найбільш наближається саме до графіки. Графіка – вид образотворчого мистецтва, що включає малювання і друковані художні твори на основі малюнку. Специфіка її художньої техніки у провідному значенні ліній та їх співвідношень. Графічне відображення засноване на можливостях створення виразної художньої форми засобами використання художником різних по забарвленню (здебільше чорних та білих) ліній, штрихів, що наносяться на поверхню аркуша паперу, розмір і формат якого визначає розмір і формат твору. Фон може бути будь-яким, але найчастіше білий або чорний.

Кольоровому зображенню властива умовність, а у певних їх видах переважають чорно-білі сполучення. Графіка передає небагатьма виразними

засобами суттєві, типові ознаки явищ або предмету. Існують і багатокольорові графічні зображення. Вони межують між графікою і живописом (акварель, гуаш, пастель). Живопис поєднує виразні можливості малюнка і кольору. Сполучення кольорів – є головним виразним засобом живопису, але він нерозривно пов'язаний з малюнком. Крім кольору і малюнку важливим виразним засобом живопису є композиція, яка наглядно виражає співвідношення фігур.

Важливий засіб емоційного впливу живопису – світлотіневе моделювання об'ємної форми. Воно базується на використанні законів лінійної і повітряної перспектив. З виразних художньо-технічних прийомів живопису слід відзначити фактуру поверхні (однослойно і багатослойно) і пластичні якості мазка. Слід відзначити, що інші художні виразні засоби живопису фактично недоступні дітям. Однак, не слід нехтувати їх можливостями в використанні кольору, малюнка, композиції, і завжди слід враховувати перспективи подальшого розвитку і навчання.

У теорії і практиці художнього і естетичного виховання здобувачів початкової освіти вже склалися основні види продуктивної діяльності в рамках того чи іншого виду мистецтва. Склалось так, що продуктивну художню діяльність дітей у рамках живопису і графіки називають малюванням.

Малювання дитини – це зображення предметів на площині за допомогою лінії та кольору. Тобто фактично графічне зображення. В такому зображенні сприймаються зовнішні якості предмету – його форма, будова, розмір, кольори (Гамолін, 2023).

Основою такого зображення є точна взаємодія очей, що сприймають особливості предмету, і рухів руки, що відображає зовнішній вигляд предмету. Не варто і казати, що малювання відноситься до складного виду людської діяльності. Воно має велике значення для розвитку особистості, її психологічних, фізіологічних, соціальних якостей і діяльності.

Особливе значення має малювання для розвитку естетичного сприйняття, оскільки загально визнаним фактом постає те, що діяльність – найважливіший фактор формування особистості, її соціальних, фізіологічних і психологічних якостей. Існує прямий взаємозв'язок між розвитком свідомості і розвитком самої діяльності, можна стверджувати, що малювання як вид продуктивної художньої діяльності має особливе значення для розвитку творчого потенціалу, яке в свою чергу, теж є одним з видів естетичної діяльності (Демченко, Пічкур & Близнюк, 2009).

Навчання, в процесі якого здійснюється художній розвиток, має великий виховний вплив і можливості, однак процес засвоєння художнього досвіду завжди індивідуальний. На заняттях з зображувальної діяльності дитина має

ознайомитися з такими якостями предметів як пластичність форми; гармонія кольорів, частин; доцільність розташування на листі. Вихователь передає художній досвід, навчає дитину засобам образної виразності (Федіна, 2023).

Велика роль різним видам художньої діяльності, активному впливу мистецтва на формування особистості дитини відводиться у теорії виховання. Прилучення дітей до художньої діяльності постає одним з визнаних у педагогіці шляхів формування особистості, розвитку її задатків і якостей.

Дитяча зображувальна діяльність розглядається науковцями як одна з ефективних форм естетичного засвоєння дітьми дійсності, яка в свою чергу, сприяє активному розвитку особистості. Вінничук (2020) розглядає зображувальну діяльність дитини, як здатність до зображення, тобто вміння правильно намалювати предмет і створити образ, що показує ставлення до нього малюючого.

Не можна не відзначити, що цікавість до дитячої продуктивної діяльності в області зображувальних мистецтв – малюванню виникла давно, але не перестає цікавити науковців і у наш час. У різні історичні періоди дитяче малювання вивчалось з різних методологічних позицій, і у різних ракурсах. Дослідників цікавили і визначення стадій розвитку малювання у дитини і причини, що збуджують їх до малювання, і значення і можливості використання педагогами для розвитку якостей особистості, і місце у вирішенні завдань естетичного виховання і багато інших питань.

Незвичайним для сучасних підходів постає погляд на проблему Вінничук (2020). У роботі представлені дані теоретико-емпіричного дослідження творчої уяви, котре ґрунтується на теорії творчості В. О. Моляко. Його концепція стратегіальної організації та регуляції творчих процесів є базисом психологічного тренінгу «Дивосвіт» (модифікації фрагменту стратегіальної концепції КАРУС), результати проведення якого висвітлені в дисертації. Під час експерименту досліджено особливості творчої уяви молодших школярів, котра активізується під час образотворчої діяльності при виконанні творчих завдань. Представлено зміст, алгоритм методичних засобів активізації уяви молодших школярів, котрі були використані при проведенні тренінгу «Дивосвіт». Вищезгадані заняття передбачали теоретико-практичне засвоєння стратегій аналогізування, комбінування, реконструювання, універсальної стратегії, ознайомлення зі стратегією спонтанних підстановок. Авторка з позиції історика, мистецтвознавця і педагога стверджує, що джерелом дитячої художньої діяльності і творчості постають біологічні фактори. І свій розвиток вона отримує не під впливом оточуючого, а під впливом родового досвіду, інстинкту. Дитяча художня творчість, як зразок родового досвіду, бездоганна і являє собою

особливе мистецтво.

Характерні особливості дитячого малюнка – своєрідність ліній, кольору, розташування на місці. Звертає увагу на специфіку цих якостей, притаманну здобувачам початкової освіти. Вона знаходить причини своєрідного зображення дітьми явищ дійсності і виділяє два напрямки розвитку: через ознайомлення з матеріалом і через створення дитиною образу у малюнку. Як показує практика, багато питань у галузі творчості виникає не стільки через відсутність відповідної образотворчої грамоти, скільки від невміння розподілити свої здібності. Вважається, що вся справа в «умінні малювати» але важливіше правильне ставлення до творчої діяльності. Часто розв'язання цих проблем лежить у психологічній площині. Тоді для розвитку художніх здібностей дитини потрібне гармонійне поєднання способів творчого вираження дітей з послідовним процесом набуття знань, умінь і навичок у галузі образотворчого мистецтва (Перепелиця, 2021).

Дослідження Гамоліна (2023) довело, що не можна окремо одне від одного розглядати питання розвитку художньої техніки і створення зображення-образу; не можна зводити малювання до більш чи менш складних вправ. На його думку розвиток вправності руки має бути спрямовано на формування сенсорної здібності до малювання (регуляції рухів при малюванні).

Стосовно дитячого малюнка ці взаємозв'язки вивчалися Литовченко (2018). Вона довела, що зображувальність – це прості вміння та навички в області реалістичного малюнка, а виразність – це посилене розкриття дітьми деяких характерних сторін предмету чи явищ дійсності і передача активного емоційного ставлення до нього.

Роль різних компонентів, що складають структуру художньої діяльності здобувачів початкової освіти неоднакова. Ведуче місце в ній займає власно діяльність дитини (у нашому випадку малювання). Тобто, матеріали багатьох досліджень підтверджують, що сприйняття творів образотворчого мистецтва має сильний вплив на дитячу художню творчість. В цьому простежується взаємозв'язок сприйняття мистецтв з діяльністю.

Другий компонент художньої діяльності дитини – виконання, тобто продуктивна художня діяльність. Воно базується на засвоєнні графічних вмінь та навичок, та оволодінні дитиною формообразуючими рухами, при виконанні завдань образного характеру (наприклад, пензлем і фарбами, олівцями, крейдою тощо). Третій компонент художньої діяльності – творчість. Провідна думка науковців з цього приводу в тім, що навчання і творчість взаємопов'язані. Існують різні напрямки розвитку: відтворюючий, в основі якого лежить активне засвоєння дитиною раніш напрацьованих прийомів і способів дій; творчість, в

основі якої лежить творча переробка, створення нових образів, дій.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Проблема вивчення особливостей продуктивної художньої діяльності здобувачів початкової освіти займала і займає одно з ведучих місць в естетичній педагогіці. Фактично всі науковці, що вивчали цю проблему вважають продуктивну художню діяльність дітей в області образотворчого мистецтва (малювання) – ефективним і доступним засобом естетичного розвитку дітей. А процес художньої діяльності визначається тісно пов'язаним з процесом естетичного сприйняття. Тобто можна стверджувати, що продуктивна художня діяльність дитини визначається одним з найважливіших засобів розвитку естетичного сприйняття.

Отже, зважаючи на сутність поняття «художня діяльність» та узагальнюючи проведений аналіз змісту художньої освіти учнів початкової школи, ми дійшли висновку, що процес художньої діяльності особистості – найважливіший фактор формування і розвитку людини, її психічних якостей. В процесі історичного розвитку діяльність поділялась на види (матеріальна і духовна), які тісно пов'язані між собою. Всі види діяльності мають елементи, що складають її предметний зміст: мотиви, цілі, засоби, результат. Формування діяльності проходить ряд вікових етапів.

Таким чином, на сучасному етапі вивчення ступеня дослідження феномена «художня діяльність» дозволив визначити низку філософської та психолого-педагогічної літератури, у якій розкриваються дослідження зазначеної проблеми. Визначено значну кількість досліджень процесу художньої діяльності особистості в педагогічному дискурсі, що підтверджує міждисциплінарність зазначеного феномена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Віннічук, І. П. (2020). *Розвиток творчої уяви молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва (засобами психологічного тренінгу КАРУС)*. (Дис. канд. псих. наук). Київ, Україна: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
2. Гамолін, П. В. (2023). Особливості опанування образотворчого мистецтва різновіковими групами вихованців позашкільних закладів освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 86, 41–45.
3. Демченко, І. І., Пічкур, М. О. & Близнюк, Т. О. (2009). *Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва*: монографія. Київ: Оміда.
4. Державний стандарт початкової освіти : постанова КМ України від 21.02.2018 р. № 87. (2018). <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
5. Комаровська, О. А. & Просіна, О. В. (2020). Мистецька освіта: вектори реформування. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2 (1), 1–6. <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/download/45/77>.
6. Концепція сучасної мистецької школи. 09.08.2018 № 686.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18?lang=uk#Text>.

7. Красовська, О. О. (2020). *Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі: навчально-методичний посібник*. Рівне: Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука.
<https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/3477/1.pdf>.

8. Литовченко, Г. В. (2018). *Тенденції розвитку змісту шкільних підручників із образотворчого мистецтва в вітчизняній педагогічній думці (друга половина XX – початок XXI століття)*. (Дис. канд. пед. наук). Харків, Україна: Нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди.

9. Масол, Л. М. (2019). *Навчально-методичний посібник «Нова українська школа : методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу*. Київ : Генеза.

10. Масол, Л. М. (2020). *Навчально-методичний посібник «Нова українська школа : методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 3–4 класах на засадах компетентнісного підходу*. Київ : Генеза.

11. Масол, Л. М. (2020). Інтеграція? Інтеграція. Інтеграція... Інтеграція! (Поліцентрична інтеграція змісту загальної мистецької освіти). *Мистецтво та освіта*, 1(95), 20–26.

12. Нова українська школа : Концептуальні засади реформування середньої освіти від 27 жовтня 2016 р. <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>.

13. Павленко, В. В. (2019). Розвиток креативності учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва. *Проблеми освіти: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*, 92, 106–111.

14. Перепелиця, О. (2021). Образотворча діяльність як особистісний розвиток молодших школярів. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, 22, 56–63.

15. Федіна, Н. О. (2023). Активізація творчого потенціалу здобувачів початкової освіти на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво». *Пошуки і знахідки : збірник наукових праць*. Слов'янськ: ДДПУ, 202–207.

16. Яківчук, Г. (2014). Художньо-творчі колективи у вихованні майбутнього вчителя музики. *Вісник Львівського університету. Серія мистецтво*, 14, 312–317.

ARTISTIC ACTIVITY OF PRIMARY EDUCATION STUDENTS IN THE LESSONS OF THE INTEGRATED COURSE “ART”

Anatoly Rozdymakha

Candidate of Pedagogical Sciences,
Head of the Department Natural Sciences and Arts
SHEI “Donbas State Pedagogical University”,
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-2399-5429
anatoly.rozdymakha@gmail.com

Lyudmila Oderiy

Candidate of Pedagogical Sciences,
Sloviansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-7250-1339
lyudmila.oderiy@gmail.com

Abstract. The article is devoted to the actual problem of modern art education: psychological

and pedagogical support of childhood – involving children in art in order to develop their artistic creativity. The authors' vision of determining the features of manifestations of artistic activity of primary school students is revealed and proposed. It is subjective novelty that is the result of children's creative activity. A child, drawing, sculpting, singing, creates subjectively new things for himself. It is noted that productive artistic activity is a means for realizing the creative inclinations inherent in a child and creating conditions for self-expression, which develops the child's skills of creative activity. Art contributes to the manifestation of motivation for artistic activity, creates an atmosphere of interpersonal communication, meets the needs of primary school students and the realization of their creative possibilities.

Children's artistic creativity is considered as a method of the most perfect mastery of a certain type of art and the formation of an aesthetically developed personality, and not as the creation of objective artistic values. A number of features are noted that characterize the presence of creative principles in the child's activity, which can also be defined as criteria in the products of children's activity. This is a manifestation of activity, independence and initiative in applying already mastered methods of work to new content, in finding new ways to solve the tasks set, in the emotional expression of one's feelings using various visual means.

Considering the essence of the concept of "artistic activity" and summarizing the analysis of the content of art education of primary school students, we came to the conclusion that the process of artistic activity of the individual is the most important factor in the formation and development of a person, his mental qualities. In the process of historical development, activity was divided into types (material and spiritual), which are closely related to each other. All types of activity have elements that make up its subject content: motives, goals, means, result. The formation of activity goes through a number of age-related stages. Thus, at the current stage of studying the degree of research of the phenomenon of "artistic activity" allowed the authors to identify a number of philosophical and psychological and pedagogical literature, which reveals the research of the specified problem. A significant number of studies of the process of artistic activity of the individual in pedagogical discourse have been identified, which confirms the interdisciplinary nature of the specified phenomenon.

Key words: artistic activity; integrated course "Art"; artistic creativity; fine arts; primary school students.

REFERENCES

1. Vinnichuk, I. P. (2020). *Rozvytok tvorchoji ujavy molodshykh shkoljariv na urokakh obrazotvorchoho mystectva (zasobamy psykholohichnogho treningu KARUS)*. (Dys. kand. psyk. nauk).[Development of creative imagination of younger schoolchildren in fine arts lessons (using KARUS psychological training)]. (PhD dissertation). Kyjiv, Ukrajin: Instytut psykholohiji imeni Gh. S. Kostjuka NAPN Ukrajin [in Ukrainian].
2. Ghamolin, P. V. (2023). *Osoblyvosti opanuvannja obrazotvorchoho mystectva riznovikovymy ghrupamy vykhovanciv pozashkilnykh zakladiv osvity*. [Peculiarities of mastering fine arts by different age groups of students of out-of-school educational institutions]. *Pedagoghika formuvannja tvorchoji osobystosti u vyshhij i zaghaljnoosvitnij shkolakh*, 86, 41–45. [In Ukrainian].
3. Demchenko, I. I., Pichkur, M. O. & Blyzniuk, T. O. (2009). *Creative development of primary school students by means of visual arts: monograph*. [Tvorchyi rozvytok uchniv pochatkovoї shkoly zasobamy obrazotvorchoho mystetstva: monohrafiia]. Kyiv: Omida [In Ukrainian].
4. State standard of primary education [Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity]. 21.02.2018. № 87. <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> [In Ukrainian].
5. Komarovska, O. A. & Prosina, O. V. (2020). Art education: vectors of reform [Mystetska osvita: vektory reformuvannia]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 2(1), 1–6. [in Ukrainian].
6. The concept of a modern art school [Kontsepsiia suchasnoi mystetskoї shkoly].

09.08.2018 № 686. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18?lang=uk#Text> [in Ukrainian].

7. Krasovska, O. O. (2020). *Fine arts with teaching methods in primary school: teaching and methodical manual [Obrazotvorche mystetstvo z metodykoiu vykladannia u pochatkovii shkoli: navchalno-metodychnyi posibnyk]*. Rivne: Mizhnarodnyi ekonomiko-humanitarnyi universytet imeni akademika Stepana Demianchuka. [in Ukrainian].

8. Lytovchenko, Gh. V. (2018). *Tendenciji rozvytku zmistu shkilnykh pidruchnykiv iz obrazotvorchoho mystectva v vitchyznjanij pedagogichnij dumci (drugha polovyna KhKh – pochatok KhKhI stolittja)*. (Dys. kand. ped. nauk). [Development of creative imagination of younger schoolchildren in fine arts lessons (using KARUS psychological training)]. (PhD dissertation). Kharkiv, Ukraïna: Nac. ped. un-t im. Gh. S. Skovorody [in Ukrainian].

9. Masol, L. M. (2019). *Educational and methodical guide "New Ukrainian school": teaching method of the integrated course "Art" in grades 1-2 based on the competence approach [Navchalno-metodychnyi posibnyk "Nova ukrainska shkola": metodyka navchannia intehrovanoho kursu "Mystetstvo" v 1–2 klasakh na zasadakh kompetentnisnoho pidkhotu]*. Kyiv: Heneza [in Ukrainian].

10. Masol, L. M. (2020). *Educational and methodical guide "New Ukrainian school": teaching method of the integrated course "Art" in grades 3-4 based on the competence approach [Navchalno-metodychnyi posibnyk "Nova ukrainska shkola": metodyka navchannia intehrovanoho kursu "Mystetstvo" v 3–4 klasakh na zasadakh kompetentnisnoho pidkhotu]*. Kyiv: Heneza [in Ukrainian].

11. Masol, L. M. (2020). *Integhracija? Integhracija. Integhracija... Integhracija! (Policentrychna integhracija zmistu zaghaljnoi mystecykoi osvity) [Integration? Integration. Integration... Integration! (Polycentric integration of the content of general art education)]*. *Mystectvo ta osvita*, 1(95), 20–26 [in Ukrainian].

12. New Ukrainian school: Conceptual principles of secondary education reform [Nova ukrainska shkola: Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi osvity]. 27.10.2016. <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html> [in Ukrainian].

13. Pavlenko, V. V. (2019). Rozvytok kreatyvnosti uchniv pochatkovoï shkoly zasobamy obrazotvorchoho mystectva [Developing creativity in primary school students through the means of fine arts.]. *Problemy osvity: zbirnyk naukovykh pracj*, 92, 106–111 [in Ukrainian].

14. Perepelycja, O. (2021). Obrazotvorcha dijajnistj jak osobystisnyj rozvytok molodshykh shkoljariv [Visual arts as a personal development of younger schoolchildren]. *Visnyk Ljvivskoj nacional'noï akademiji mystectv*, 22, 56–63. [in Ukrainian].

15. Fedina, N. O. (2023). Aktyvizacija tvorchoho potencialu zdobuvachiv pochatkovoï osvity na urokakh intehrovanoho kursu "Mystectvo" [Activation of the creative potential of primary school students in the lessons of the integrated course "Art"]. *Poshuky i znakhidky: zbirnyk naukovykh pracj*. Slov'jansjk: DDP, 202–207. [in Ukrainian].

16. Jakivchuk, Gh. (2014). Khudozhnjo-tvorchi kolektyvy u vykhovanni majbutnjogho vchytelja muzyky [Artistic and creative teams in the education of future music teachers]. *Visnyk Ljvivskogo universytetu. Serija mystectvo*, 14, 312–317. [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
27.03.2025 р.